

**Govor ministra za notranje zadeve Republike Slovenije Boštjana Poklukarja
na osrednji slovesnosti v počastitev dneva državnosti in v spomin na
osvoboditev Mednarodnega mejnega prehoda v Rožni dolini
v vojni za samostojno Slovenijo leta 1991
Rožna dolina, 28. 6. 2024**

Danes je velik dan. Zbrali smo se na osrednji slovesnosti v počastitev dneva državnosti in v spomin na osvoboditev Mednarodnega mejnega prehoda v Rožni dolini v vojni za samostojno Slovenijo leta 1991.

Pred dnevi smo praznovali največji praznik naše države – dan državnosti – v spomin na rojstvo neodvisne in samostojne Republike Slovenije.

To je bil dan pred 33. leti, ko je takratna slovenska skupščina sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, Deklaracijo ob neodvisnosti in več ustavnih zakonov, s katerimi smo prevzeli pristojnosti federacije.

Slovenija je s tem postala samostojna in neodvisna država, določila je državne meje ter zagotovila varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsem osebam na ozemlju Republike Slovenije.

Nastala je nova suverena država – Republika Slovenija.

Včeraj smo praznovali dan slovenske policije v spomin na bitko za mejni prehod Holmec, kjer so leta 1991 miličniki in teritorialci obranili mejni prehod ter suverenost in neodvisnost novo nastale države v tem delu Slovenije.

Ob tej priložnosti smo se spomnili tudi padlih miličnikov in vseh padlih v osamosvojitveni vojni za Slovenijo in se poklonili vsem njihovem večnemu spominu.

V tistih vročih junijskih dneh vojne za Slovenijo smo se Slovenke in Slovenci uprli jugoslovanski armadi, ki je s tanki in oklepniki želela poteptati slovenski narod in preprečiti našo osamosvojitvev.

Danes se spominjamo tistih napetih dni, ur in minut tukaj, na nekdanjem Mednarodnem mejnem prehodu Rožna dolina, enem ključnih prizorišč spopada na Primorskem v osamosvojitveni vojni za Slovenijo.

Prav tukaj, na tem mestu je 28. junija leta 1991 pozno popoldne potekal spopad teritorialcev in miličnikov z jugoslovansko agresorsko vojsko, ki je okupirala mejni prehod Rožna dolina.

Takratni minister za notranje zadeve Republike Slovenije je 25. junija izdal ukaz o prevzemu in zavarovanju mejnih prehodov, carinskih objektov in kontrole letenja, pa tudi o postavitvi tabel z oznakami Republike Slovenije in izobešanjem nove slovenske zastave.

V četrtek, 27. junija, zgodaj zvečer je agresorska enota jugoslovanske armade prispela pred mednarodni mejni prehod Rožna dolina.

Natančneje: tja se je zgrnilo 117 vojakov, pet tankov, 14 tovornjakov, 11 terenskih vozil, vozilo z lansirnim mostom in delovno vozilo – nakladalnik. V rohnečih tankih so bili bojni kompleti streliva, sovražni vojaki so bili dobro oboroženi.

V zraku je visela realna grožnja, da bodo uničili celotno okoliško naselje. Slovenska stran je imela na voljo dve možnosti: ali z dogovorom doseči predajo ali pa mejni prehod osvoboditi z oboroženo akcijo.

Nobena od teh možnosti ni bila enostavna, obe sta bili še kako težki in tvegani, spopad pa izredno nevaren za vse okoliške prebivalce.

Padla je odločitev, da mejni prehod skušata zavzeti dve manjši skupini, kar bi bilo taktično presenečenje za okupatorja.

Neposredni napad na agresorsko vojaško silo na prehodu je bila naloga Posebne bojne skupine Teritorialne obrambe pod vodstvom legendarnega poveljnika majorja Srečka Lisjaka.

Oddelek Posebne enote milice, ki ga je vodil legendarni inšpektor Franc Šumandl, pa je zavaroval desno stran prehoda proti stražnici Pristava.

Ob 16.30 sta se izpred stavbe uprave za notranje zadeve proti Rožni dolini odpeljali obe skupini – teritorialci in miličniki.

Na mejnem prehodu Rožna dolina se je že prejšnji večer zbrala večja skupina domačinov, ki je glasno protestirala in prepričevala mlade vojake jugoslovanske armade, naj odložijo orožje, in jih pozivala k razumu in predaji.

Nekdo od domačinov je vrgel tudi molotovko proti sovražnemu tanku. Kriminalisti so sicer na mejnem prehodu prepričevali občane, naj se umaknejo z najožjega območja mejnega prehoda, a bolj ali manj neuspešno. Ljudje so bili razjarjeni nad početjem jugoslovanske vojske, Primorska in cela Slovenija je bila na barikadah upora!

Dvajset minut čez sedmo zvečer so teritorialci napadli. Imeli so odličen položaj in popoln pregled nad križiščem. Dva strela iz protitankovskega orožja sta zadela tank v križišču in nakladalnik.

Za popolno presenečenje pa je poskrbelo še močno streljanje z vsem orožjem, tako da so nekateri vojaki armade iz strahu kar sami položili svoje orožje. Prav je, da omenim tudi pogumnega domačina Draga Kosmača, ki je kar v kratkih hlačah in športni majici pomagal teritorialcem in miličnikom razorožiti sovražno jugoslovansko vojsko. Mnogi izmed mladih fantov iz nekdanjih republik Jugoslavije so bili prestrašeni in niti niso vedeli, kaj v Rožni dolini sploh počnejo.

Slišali smo izjavo enega od teh mladih vojakov: »Rekli smo nam, da je Jugoslavijo napadla neka tuja država in da gremo braniti meje.« Žal je bila to žalostna realnost nekoč ene največjih armad v Evropi, ki je dobesedno razpadala pred vašimi očmi, tukaj v Rožni dolini.

Mejni prehod Rožna dolina je bil zvečer 28. junija pred 33 leti spet v naših rokah. Dramatičen dan in nato večer, zaznamovan z rohnečimi tanki in streljanjem, se je končal. Na meji je ponovno ponosno zavihrala slovenska zastava.

V bliskovitem spopadu so padli trije vojaki jugoslovanske armade, 98 jih je bilo zajetih, 16 je bilo ranjenih, med njimi tudi šest občanov.

Dva okupatorska tanka T-55 sta bila uničena, trije pa zajeti. Na strani milice in teritorialne obrambe na srečo ni bilo žrtev.

Zgodovinske fotografije in VHS-posnetki znamenite bele zastave ter gorečih tankov bodo ostali za vedno v našem kolektivnem spominu, kako se brani naša lastna domovina, naša Slovenija.

V neenakem boju v Rožni dolini so bili slovenski miličniki, teritorialci in mnogi pogumni domačini resnični junaki.

Ob tem seveda ne gre spregledati pomembnega dejstva, da je bila že takratna slovenska milica in teritorialna obramba fizično in psihično odlično usposobljena za najzahtevnejše akcije, tudi protiteroristične, in popolnoma pripravljena za oborožen konflikt z agresorsko jugoslovansko vojsko.

Slovensko milico, zgodovinsko predhodnico slovenske policije, in teritorialno obrambo, zgodovinsko predhodnico Slovenske vojske, je odlikoval odličen poveljniški kader, visoka usposobljenost, srčnost in pristno domoljubje boriti se za lasten dom in rodno grudo. Boriti se za našo Slovenijo!

In prav taka, kot je bila takrat slovenska milica, je danes tudi slovenska policija. Sodobna, suverena, odgovorna in profesionalna. Policistke in policiste namreč vodi izključno kakovost pri opravljanju svojih zakonskih nalog ter skrb za varnost vseh prebivalcev in prebivalcev naše države. Policija je vsa ta leta tista hvaležna stalnica in trdna opora, na katero se državljanke in državljanji vedno lahko zanesemo.

Spoštovani,

nedaleč od mesta, kjer smo se danes zbrali, poteka Pot miru. Njeno vedno aktualno sporočilo nas še opominja, zakaj se vojne ne smejo več dogajati. In kar je še bolj pomembno – širi sporočilo miru, prijateljstva in sodelovanja med ljudmi in med narodi.

Sence, ki danes ponekod žal padajo na te vrednote, in temačne glasove, ki jim oporekajo, moramo pregnati in utišati. Za vedno. To znamo in zmoremo, kajti pravo pot ste nam pokazali prav vi, dragi veteranke in veterani. To je pot prijateljstva, poguma in odločnosti. Za to dragoceno dediščino, ki jo Primorke in Primorci še posebej skrbno negujete, se vam iskreno zahvaljujem.

Zahvaljujem se tudi organizatorjem današnje slovesnosti. Hvala, ker zvesto negujete zavedanje o vlogi in pomenu organov za notranje zadeve v osamosvojitveni vojni in predvsem da širite in krepite iskreno in pristno domoljubje.

Vsem skupaj želim lep prazničen večer ob 33-letnici osvoboditve Mednarodnega mejnega prehoda Rožna dolina in dnevu državnosti, dnevu, ko je na tem prostoru zopet zaplapolala slovenska zastava.

Hvala vam. Srečno, Rožna dolina. Srečno, Primorska. In srečno, Slovenija!